אנגעפירט פונ'ם לערער פאַרבאַנד פון די אידישע וועלטלאַכע שולן אין ווינניפּעג

א מעשה וועגן שלום-עליכם

(צו זיין 15טן יאָרצייט) איבערגעגעבן פון ל. לינדער

ס'איז געווען א קאַלטער, נאַסער טאָג. שלום-עליכם איז געווען ניט אויפגעלייגט און, דערצו נאָך, אָפּגעשוואַכט פון שרייבן עטלאַכע שעה נאָכאַנאַנד. ער האָט דעם גאַנצן פרימאָרגן געהאַט געשריבן. זיי זיין שטייגער איז אָפט געווען, שטייענדיקערהייט, אין א ווינקל פון זיין ארבעטס צימער, ביי א הויכן טישל, וואָס האָט אויסגעזעען ווי דער עמוד אין א קליינעם שולכל.

איך בין געקומען צו שלום-עליכם'ען, כדי צו פאָרן מיט אים אין א פּלאַץ אויף דער 42טער גאַס. זואַ מיר האָבן באַדאַרפט זיך באַגעגענען מיט עמיצן נאָכמיטאָג. שלום-עליכם'ס פאַמיליע האָט קיין חשק ניט געהאַט אַרויסצולאָזן אים פון הויז אין אזא דרויסן, נאָר אזוי ווי דאָס בעגעגעניש מיט יענער פּערזאָן איז געווען באַשטימט פון פריער, איז געבליבן, אז מיר מוזן פאָרן "אין שטאָט אַריין", ווי שלום-עליכם פלעגט עס רופן.

שלום-עליכם איז יענעם טאָג געווען אזוי ווייניק אויפגעלייגט צום רייזן אז מיר האָבן זיך אַוועקגעזעצט אין וואַגאָן פונ'ם סאַבוויי-צוג, האָט ער מיר דערלויבט צו לייענען א צייטונג — א זאַך, וואָס ער האָט מיך קיינמאָל ניט געלאָזט טאָן בעת איך פלעג פאָרן מיט אים. ער אליין האָט האלב צוגעמאַכט די אויגן און זיך פאַרטאָן אין זיינע אייגענע מחשבות. איז אים אָבער ניט געווען באַשערט צו זיצן רואיק. גראָד דאַמאָלסט האָט זיך צוגעשאַרט צו אונז עפּעס א איד, וואָס האָט דערקענט שלום-עליכם'ען, און האָט אים אָנגעהויבן דרייען א סאָפּאַדיק מיט פאַרשיידענע פראַגעס, דערהויפּט "פאָליטישע": וואָס טראַכט ער וועגן דער מלחמה, און ווי געפעלט אים, א שטייגער, ווי אזוי הינדענבורג האָט זיך ספּאַרוועט מיט'ן רוס, וכדומה אזעלכע זאַכן.

שלום-עליכם הערט אויס די שאלות און ענטפערט מיט א האַלבן מויל א קורצן "יאָ", אָדער "ניין", אָדער "ווער ווייסט"— און קוקט בשעת מעשה צו מיר מיט געבעט, איך זאָל אים ראַטעווען פונ'ם דאָזיקן אידן. איך פּרואוו אָפּצייען דעם אידן פון שלום-עליכם'ען — יענער האָט זיך אָבער איינגעזויגן אין אים ווי א פיאַווקע און וויל ניט אָפּטרעטן.

באַמערקט פּלוצים דער איד אז שלום-עליכם טראָגט א פּאָר אויסלענדישע קאַלאָשן פון רויטן לעדער, און ער חידוש'ט זיך: — מאָדנע קאַלאָשן! דאָס ערשטע מאָל זעט ער אזעלכע קאַלאָשן! ווי קומט עס, קאַלאָשן זאָלן זיין רויט?

שלום עליכם עפנט אויף זיינע האַלב-צוגעמאַכטע אויגן, באַטראַכט א רגע דעם אידן און ענטפערט:

— דאָס האָט די קעכין ביי מיר אין שטוב איבערגעקערט אויף די קאַלאָשן א טעלער פּסח'דיקן באַרשט, זיינען די קאַלאָשן געווארן רויט.

דער איד שמייכלט. ער פאַרשטייט, הייסט עס, אז שלום עליכם שפּאַסט? אָבער באַלד האָט ער שוין אן אנדער קשיא, און פונקט אזא האַרבע: ער באַמערקט, אז די גלעזלאַך אין שלום-עליכם'ס ברילן זיינען ניט קיין געוויינלאַכע גלעזלאַך, נאָר האַלב קיילעכדיקע, יענען אויס ווי איבערגעקערטע האַלבע לבנות. פרעגט ער: — פאַרוואָס עפּעס האַלבע ברילן, און ניט קיין גאַנצע?

איך האָב שוין מורא, שלום עליכם זאָל ניט פאַרלירן זיין געדולד. ער ענטפערט אָבער דעם אידן שטיל און געלאַסן:

— איך האָב א קאַץ ביי מיר אין שטוב, א גרויסע נאַשערן, האָט זי אויפגעגעסן, ווי איר זעט, א העלפט פון מיינע ברילן.

דער איד האָט שטאַרק הנאה פונ'ם וויץ, צעגיסט זיך אין א געלעכטער, און כדי צו באַווייזן שלום-עליכם'ען אז אים אליין איז אויך ניט פרעמד קיין הומאָר, מאַכט ער זיך אויך גאַאיוו און זאָגט:

— א שיינע מעשה! א אַקץ גאָר? איך האָב נאָך קיינמאָל ניט געזען, אז א קאַץ זאָל עסן גלאָז!

— און אז א מענש זאָל קייען קלאָטשע, האָט איר שוין געזען? — פרעגט אים שלום-עליכם.

— וואָס הייסט קייען קלאָטשע? — פאַרשטייט ניט דער איד.

— קייען קלאָטשע הייסט, — גיט אים שלום עליכם צו פאַרשטיין נאָנען געלאַסן. — צוזעצן זיך צו א צווייטן אומגעבעטענערהייט און דולן אים א מה מיט פּוסטע זאַכן, וואָס ליגן יענעם ניט אפילו אין דער לינקער פּאַה. איצט האָט איר שוין פאַרשטאַנען?

מער האָט דער איד איד קיין קשיות ניט געפרעגט. ער האָט זיך באַלד אָפּגעטראָגן אין א צווייטן וואַגאָן.

פון וואָך צו וואָך

שפּאַניען א רעפּובליק

עס גייט נעבאַך ניט די קיסרים! זיי האָבן נעבאַך לעצטנס קיין מזל ניט. די פעלקער האַלטן אין איין אונטערוואַרפן פון זיך די רעשטלאַך פון אונטערטעניקייט. איינציקע ניינען נאָך ווייטער און מיען זיך אונטערוואַרפן פון זיך די פאַרשלאַפונג. איינער פון די לעצטע מלכים וואָס האָט נעבאַך געמוזט גיין זוכן פאַר זיך אנדערע פּרנסות איז דער שפּאַניישער קעניג. שפּאַניען, וואו ביז ניט לאַנג צוריק האָט געהערשט דער קאַטוליישער פינסטערער — ווערט איצט א רעפּובליק.

די ארמיי פון ארבעטסלאַזע

די ארמיי פון ארבעטסלאַזע און דער יום פון נויט, צרות און הונגער ווערט גרעסער און טיפער. מען שאַצט שוין אין די צענדליקער מיליאָנען די וואָס זיינען "איבעריק"... ווי לאַנג וועלן די "איבעריקע" האָבען כח צו שווייגן און ליידן.

שמואל ניגער אין אייראָפּע

דער באַוואוסטער ליטעראַטור קריטיקער שמואל ניגער, מאַכט איצט א נסיעה אין בער אייראָפּע. ער ווערט וואָרים אויפגענומען פון קולטור און שול קרייזן.

קאָנפערענץ פון ברידערלאַכע הילפס אָרגאַניזאַציעס

דער חודש מאַי איז א חודש פון קאָנפערענצן. אין דעם חודש וועלן פאַרקומען קאָנפערענצן פונם ארב. רינג (א סאָציאַליסטישע ארבעטער הילפס אָרגאַניזאַציע), פונם אינטערנאַציאָנאַלן ארב. אַרדן (א קאָמוניסטישע הילפס אָרגאַניזאַציע), און פונם נאַצ. פאַרבאַנד (א נאַציאָנאַל סאָציאַליסטישע ארב. אָרגאַניזאַציע).

אוטאָמאָביל אומגליק פאַלן

נאָענט צו א פערטל מיליאָן מענשן וועלן אין משך פון איין יאָר פאַרוואונדעט אָדער געוויטעט אין די פאַראייניקטע שטאַטן. די צאָל אומגליקספאַלן דאָ, ביי אונז, איז אויך ניט קיין קליינע, — היט זיך קינדער, היט זיך!

קינדער שאַפונגען

מיין ערשטע צייט אין קאַנאַדע

(קאַלאַניע זאַנגעפעלד, סאַסק.)

די "איקא" האָט אונז ארויסגעפאָדערט אויף א פאַרט אין דער קאַלאַניע זאַנגעפעלד, סאַסק., מיר האָבן געוואוינט אין א קליין אידיש שטעטל אין פּוילן. ביי אונז אין שטוב האָט מען קיין ווייטער שפּראַך ניט גערעדט, חו ראַידיש. ווען איך בין געווען פיר יאָר אלט האָט מען מיך אָפּגענעמען אין א אידישן קינדער גאַרטן, וואו מען האָט נאָר גערעדט אידיש. צו זעקס יאָר האָט מען מיך אָפּגענעמען אין פאַלקסשול, וואו מען האָט געלערנט אידיש, העברייאיש און פּוילישן. די לימודים האָט מען זייער שוואַך געלערנט. די הויפּט זאַך וואָס מען האָט דאָרטן געלערנט איז געווען אידיש. איך האָב געענדיקט פיר קלאַסן. דאַן בין איך אָפּגעפאָרן קיין קאַנאַדע. ווען איך בין געקומען אהער אויפ'ן פאַרט בין איך אין ניכן אוועק אין סקול. אין סקול האָב איך געהערט ווי די קינדער ריידן עפּעס א צווייטע שפּראַך. איך האָב נישט געקאָנט פאַרשטיין פאַרוואָס ריידן זיי נישט אידיש. נאָכהער האָב איך פאַרשטאַנען, אז דאָס איז א קריסטלאַכע סקול. איך בין געקומען אהיים מיט א גרויס געוויין: פאַרוואָס האָט מען מיך אָפּגעגעבן אין א קריסטלאַכער סקול? פאַרוואָס שיקט מען מיך ניט אין א אידישער שול? די מאַמע האָט מיר געזאָגט, אז אידיש קאָן איך שוין און ענגליש נאָך ניט. זאָג איך צו דער מאַמען: צו וואָס דאַרף איך קאָנען ענגליש: אָט האָב איך אין פּוילן נישט געקאָנט קיין פּוילישן און דאָך זיך געלערנט אין א אידישער שול. האָט מיר די מאַמע געענטפערט, אז דאָ איז אן אנדער לאַנד מיט אן אנדער פירונג. איצט פאַרשטיי איך אליין, אז מ'דאַרף קאָנען די שפּראַך פון לאַנד. איך בין שוין דאָ צוויי יאָר, דאָך בענקט זיך מיר נאָך דער אידישער שול. איך באַמי זיך ניט צו פאַרגעסן מיין מוטער שפּראַך. דאָ איז פאַראַן א אידישע ביבליאָטעק, נעם איך ביכער און לייען.

חיה ליפּסקי, 12 יאָר.

ברייוו-קאַסטן

רחל פייגער, האַפּער-סאַסק.

דאָס ליד איז שוין געדרוקט אין א סך כרעסטאָמאַטיעס. שיק צו דיין איינגנס א ליד, אויב דו האָסט אזעלכעס.

רייווע אָרענק, ווינניפּעג.

דאָס מעשה'לע איז זייער א שיינס. אָבער מיר זיינען זיכער, אז א סך קינדער האָבן עס שוין געליענען אין דעם זעלבן ביכל וואו דו האָסט עס געלייענט, שיק צו עפּעס אנדערש, וואָס האָט זיך מיט דיר אליין געטראָפן.

חיה ליפּסקי, זאַנגעפעלד, סאַסק.

דיין קאָמפּאָזיציע וועלן מיר דרוקן. עס איז א שאָד וואָס דו לערנסט זיך מער נישט קיין אידיש. פון דיין שרייבן דער קענען מיר, אז דו וואָלסט נאָך געקאָנט לערנען און האָסט נאָך א סך צו לערנען. ביי אייך איז זיכער דאָ א אידישער לערער — פאַרוואָס זשע לערנסטו נישט?

ברייוו אין רעדאַקציע

וועגן "חסד של אמת"

חשוב'ער רעדאַקטאָר!

איך וואָלט אוואַרע ניט געוואָלט באַלעסטיקן מיט מיין שרייבן נאָך אמאָל וועגן "חסד של אמת", אָבער ליידער מוז איך אייך שרייבן. איך טייל זיך מיט אייך אין פרוידן און אין ליידן, וואָס איך קריג אריין גיב איך אייך אָפּ. און אָט וואָס איך וויל אייך איבערגעבן וואַרט אין וואַרט וואָס איך האָב אריינגעבאַפּט פון מר. יוסף גורעוויטש!

איך נייי אויף סעלקירק עוועניו רופט מיר מר. ג. אריין אין א סטאָר און זאָגט צו מיר:

— מר. כהן, וואָס שווייגט איר? איר האָט זיך אונטערגענומען צו טאָן וועגן "חסד של אמת" און איר טוט גאָר ניט. איר ווייסט, מר. כהן אז איך בין דאָ אין ווינניפּעג דער עלטסטער חברה קדישא-מאַן און איך האָב נאָך אויף מיין לעבן ניט ביינעוואוינט אזא פאַל ווי איך האָב געהאַט לעצטע וואָך.

עס איז ניט דאָ געדאַכט געשטאַרבן א נייגצן יאָריקער בחור און מען האָט אים געבראַכט פון דער פרעמד און עס איז אים ניט געווען וואו צו טאָן זיין רעכט און מען האָט אים אוועקגעפירט אין א גויאישן "פּוינעראַל פאַרלאָר" און דאָרט האָבן מיר בעלי מתעסקים געדאַרפט טאָן זיין רעכט. און איך קאָן שווערן מר. כהן ביי מיין עלטער אז עס האָט מיר ווי געטאָן. עס זיינען געלעגן אין איין צימער צען טויטע, ניין פון פאַרשיידענע נאַציאָנאַליטעטן, געמישט, מענער און פרויען, און צוגרישן זיי אויף דער אידישער מת, וועלכן מיר חברה קדישא האָבן באַדאַרפט טאָן זיין רעכט. איז דאָס ניט א הימל געשריי? פרעגט ביי מיר מר. גורעוויטש. און איך וועל פרעגן ביי אייך אידן פון ווינניפּעג און אומגעגנט. איז דאָס ניט הארצרייסנד? און דאָס איז ניט דער איינציקער פאַל. דאָס האָט זיך גראָדע איצט געטראָפן און אויף וויפיל פאָלען מאַכט מען גאַרניט אויפמערקזאַם?

עס וואָלט ווינשעסווערט געווען אז מיר אידן, זאָלן זיך וועגן דעם פאַרטראַכטן, און פאַרוואָס ניט נאָכפאָלגן דעם דעטראַיטער "חסד של אמת" און קויפן א הייזקע. וואו מען זאָל קאָנען אוועקלייגן אן עלנטן ברמנן און מען זאָל ניט דאַרפן אנקומען צו א קריסטלאַכן "אנדערטייקינג פאַרלאָר"? וואָס איז, ווי איז אויפגעבויט געוואָרן אין איין טאָג? און מיט דער צייט וועט מען האָבן אזא געביידע ווי דער דעטראַיטער "חסד של אמת" האָט. דאָרטן אין דעטראַיט האָט דאָס אויך געגומען פופצן יאָר ביז זיי זיינען געקומען צו דער מדרגה ווי זיי שטייען איצט. דאָרום בעט איך אלע אידן, וועמען דער אידישער נאָמען איז זייער טייער, זיך אנצושליסן אלס מיטגלידער אין "חסד של אמת", און אויף די אידן וועלכע פאַרשטיין אז אזא הייזקע איז נויטיק, זאָלן זיך אנשליסן און העלפן מיטאַרבעטן אז א פּלאַץ זאָל וואָס ניכער געקויפט ווערן. און מיט דער צייט וועט מען קאָנען בילדן א מאָדערנעם פּלאַץ. דערווייל זאָלן מיר האָבן א קליינעם פּלאַץ און ווען די צייט וועט ווערן בעסער וועלן מיר דאַן זעען וואָס מיר האָבען צו טאָן. קלאַנגען טראָגן זיך ארום אז עס איז דאָ ערגעץ געלט אויף דעם וועגן קויפן אזא הייזקע, פאַר א "טהרה" שטיבעל. עס וואָלט ווינשעסווערט געווען, אזוי ווי עס איז איצט דאָ דער גענעראַלדעטער חסד של אמת, און וויל זאָרגן פאַר דעם צוועק, וואָלט זייער רעכט געווען אז די יעניקע וועלכע זיינען די פאַרוואַלטער פון דעם געלט — אז זיי זאָלן זיך אנשליסן אין דעם חסד של אמת און צוזאַמען מיט דעם ח. ש. א. וואָלט מען גיכער געקאָנט עפּעס אויפטאָן פאַר דעם צוועק. דאַרום האָף איך, אין נאָמען פון חסד של אמת וועלן זיך אלע אָפּרופן פאַר דעם הייליקן צוועק און גאָט זאָל העלפן אז עס זאָל זיין "בלע המות לנצח".

איך דאַנק אייך, חשוב'ער רעדאַקטאָר פאַר דעם פּלאַץ אין אייער חשוב'ער צייטונג.

מיט אכטונג און דאַנק,
אב. כהן.

לידער, סאַסק.

געערטער רעדאַקטאָר: —

איינשליסנדיק געפינט איר א טשעק אויף 12 דאָלאַר וואָס ווערט נעשיקט צו אייך אויף איבערצוגעבן צום בית יתומים פון די פרויען פון לידער, סאַסק. פאַלגנדע האָבן ביינעשטייערט צו $1:

מרס. עסקין, מרס. ז. נאַמאַרק, מרס. ראַני נאַמאַרק, מרס. פּאַרטנאַל, מרס. שטיין, מרס. קהענספּילד, מרס. באַנדער, מרס. פרידמאַן, מרס. קעסטען, מרס. שיינפילד, מרס. גאָלדנבערג, מרס. ראָבאַווסקי.

ספּרינג קאָוטס
נעמאַכט שיין, ריין מיט
פּערט קליינינג
פלאַץ $1.00
טעלעפאָן 37 266
PERTH DYE WORKS LTD.

פאַרוואָס "אָוואַלטין" איז דער פולשטענדיקער פערפעקטער טאָניק שפּייז געטראַנק

ריינע פרישע מילך, הייס - געוואַקסענע גערשטן מאַלץ און פרישע אייער ווערן גענוצט אין דער פאַבריצירונג פון "אָוואַלטין". אייעה, כאָטש קאָסטבאַר, זיינען א נויטווענדיקיים כדי אָוואַלטין זאָל באַזיצן איר אומפאַרלייכבאַרע נערוו און קערפּער-בויענדע איינגנשאַפטן.

12.500.000 פרישע אייער ווערן גענוצט יערלאַך, אין ענגלאַנד איז געקויפט געווארן 300 אקער לאַנד ארום דער "אָוואַלטין" פעקטאָרי אינ'ם פראַכטפולן הערפאָרדשייר צו עטאַבלירן אן אייער פאַרם. ווען פול אַנטוויקלט וועט עס ווערשיינלאַך זיין די גרעסטע און בעסטע אויסשטאַטונג אין דער וועלט. די זאַפאַסן ווערן איצט צוגעשטעלט פון אייער אויסגעקליבן פון ספּעציעלע אויסגעקליבענע קוואַלן און נאָראַנטירט צו זיין די בעסטע וואָס מען קאָן באַקומען.

ניט געקוקט אויף דעם וואָס "אָוואַלטין" שמייט ווי דער העכסטער אלס שפּייז געטראַנק וואָס איז דער רייכסטער אין נאָרמען איז זייער טייער, זיך אנצושליסן אלס מיטגלידער אין "חסד של אמת", און אויף די אידן וועלכע פאַרשטיין אז אזא הייזקע איז נויטיק, זאָלן זיך אנשליסן און העלפן מיטאַרבעטן אז א פּלאַץ זאָל וואָס ניכער געקויפט ווערן. און מיט דער צייט וועט מען קאָנען בילדן א מאָדערנעם פּלאַץ. דערווייל זאָלן מיר האָבן א קליינעם פּלאַץ און ווען די צייט וועט ווערן

"אָוואַלטין" ווערט איצט נעמאַכט אין קאַנאַדע אין עלמוואוד פּאַרק, פּעטערבאָראָו, אונטער די זעלבע אידעאַלע קאָנדיציעס און מיט דעם זעלבן וויסנשאַפטלאַכן פּראָצעס פון פאַבריצירונג ווי אין דער באַרימטער פעקטאָרי אין קינג'ס לאַנגלי, הערפאָרדשייר, ענגלאַנד. "אָוואַלטין" קאָן ניט דופליצירט אָדער ערפאָלגרייך איפּיטירט ווערן.

OVALTINE'

טאָניק שפּייז געטראַנק
בויט אויף מאַרך, נערוו און קערפּער

"אָוואַלטין" ווערט פאַרקויפט אין אלע גוטע סטאָרס אין 50ס., 75ס., $1.25, און דאָפּעל $4.50 פאַמיליע סייז פּינס. אויך סערוויירט ביי סאָדאַ פאָונטענס.

A. Wander Limited, London, England, and Peterborough, Canada

322

רעטענישן

126. מען עסט און עס ווערט מער.
127. א ברעט לינט אין וואַסער און ווערט קיינמאָל ניט פאַרפוילט.
128. די מאַמע האָט א דעקע און קאָן זי ניט צודעקן, דער טאַטע האָט געלט און קאָן ניט איבערציילן, די טאָכטער האָט האָר און קאָן זיך ניט פאַרקעמען.
129. וואָס הערט מען ניט און מען זעט, וואָס זעט מען ניט און מען הערט.
130. וואָס מער מען קאָכט, אלץ האַרטער ווערט עס.

צוגעשיקט פון רחל פייגעל.

די ענטפערס אויף די רעטענישן פון פרייטאָג, דעם 17טן אפּריל זיינען: 111 —צרות: 112 — דער וואָס האָט דעם גרעסטן קאָפּ: 113 — א שוואָס: 114 — אין א קעלער: 115 — ווען מען עסט זיי.

שאַראַדע נו. 29

מיין 1ט איז אין דאָטע, אויך אין מאַטע.
מיין 2ט איז אין האַלץ, אויך אין לאַטע.
מיין 3ט איז אין קינד, אויך אין געפיז.
מיין 4ט איז אין האָט, ניט אין גאָט.
מיין 5ט איז אין פון, ניט אין ראַד.

די אותיות וועלן צוזאַמענשטעלן דעם נאָמען פון א נביא.

דער ענטפער אויף דער שאַראַדע נו. 27 איז — דינעזאָן.

שפּריכוועדער

56. אויף גוטע קינדער מעג מען יענעם מקנא זיין.
57. פון קינדער ווערן לייט.
58. אז מען וויל קאָן מען: אז מען זוכט געפינט מען.
59. א מייסטער ווערט ניט געבאָרן.
60. תורה קומט ניט בירושה.

א וויץ

צוויי גנבים

א גנב האָט זיך ביינאַכט אריינגע'גנב'עט אין א הויז. ער האָט אָבער אלע זאַכן אויף איינמאָל ניט געקאָנט צוגעמען. האָט ער גענומען א ביסל חפצים, אראָפּגעטראָגן און באַהאַלטן. געקומען אין הויז נאָכאַמאָל צו נעמען די איבעריקע זאַכן, האָט ער דאָרט געפונען אן אנדער גנב; יענער וויל אויך נעמען חפצים און גיין. דער ערשטער גנב האָט געמאַכט א ליאַרעם: — גוואַלד! א גנב!

דער צווייטער גנב האָט זיך דערשראָקן און איז אנטלאָפן. דערווייל האָט דער ערשטער גנב צוגענומען די איבעריקע זאַכן.